

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Andrea Vepřková

Filozof a matematik Karel Vorovka

Olomouc 2019

vedoucí práce: PhDr. Petr Zima, Ph.D.

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Petru Zimovi, Ph.D., za vstřícný přístup, odborné vedení, přínosné informace a pedagogické rady, které vedly ke zhotovení mé práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, s pomocí uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci

Vepřková Andrea

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
1 Život a jeho dílo.....	6
1.1 Život.....	6
1.2 Studium.....	7
1.3 Jeho dílo	8
2 Filozofické myšlení a poznání.....	10
2.1 Vývoj během studia	10
2.2 Učitelská činnost.....	12
2.3 Počátky filosofování	13
2.4 Další životní a vědecká cesta K. Vorovky	15
2.5 Publikace.....	18
3 Od matematiky k filosofii.....	21
3.1 Úvahy o názoru v matematice	21
3.2 Skepse a gnóse: Vyznání filosofické	22
3.2.1 Rozbor díla	23
3.3 Kantova filosofie ve svých vztazích k vědám exaktním.....	27
3.4 Polemos.....	28
3.5 Dvě studia o Masarykově filosofii.....	29
3.5.1 Rozbor díla	29
3.6 Americká filosofie	31
Závěr.....	33
Prameny a literatura.....	35

Úvod

Téma mé bakalářské práce je obrazem mého studia, neboť studuji matematiku a společenské vědy. Proto jsem se rozhodla vám více přiblížit málo známého a přitom velkého a uznávaného myslitele Karla Vorovku. Bohužel mé prameny a zdroje nejsou příliš rozsáhlé, protože i přes jeho velké myšlenky o něm mnoho literatury není.

Ve své práci se vám pokusím detailněji přiblížit, kdo byl Karel Vorovka. Ze začátku si dovolím vám nastínit, o čem budu psát. Jeho životní dráha byla již od narození směřována k budoucí profesi učitele, později se mu podařilo získat i profesorský titul. Tudíž jeho učitelská kariéra dosáhla nejvyššího stupně a jako uznání mu snad může být, že zanechal stopu v mysli několika svých studentů, kteří o něm později psali knihy a publikace, konkrétněji o jeho chování na akademickém poli. Byl to člověk, který miloval filosofii, ale jako naprostý protipól, také exaktní vědy. Při pozdějším formování nového oboru na Univerzitě v Praze se věnoval oběma těmto disciplínám a dokázal je propojit v jednu. Takovým způsobem, že tím zaujal snad každého svého žáka. I přesto, že se naplno věnoval své učitelské profesi, nezanedbával ani oblast vědy, které se stal velmi přínosným myslitelem. Jeho vědecké úvahy a schopnosti mu byly „po zásluze odměněny“ působností v několika vědeckých spolcích, které se zaměřovaly na exaktní vědy. Na akademickém poli působil až do doby, kdy mu nemoc znemožnila nadále vzdělávat jeho další generaci.

Ve své práci vám také objasním některé hlavní problémy a teorie, které se Karel Vorovka snažil během svých úvah „rozklíčovat“. Jeho škála publikací, které vydal, ve kterých se ubíral nejdříve od matematiky až po filosofii, mu otevřela brány do světa uznávaných filosofů. Jeho témata byla často složitou záležitostí k pochopení, protože některá slova, pojmy, které známe, si sám malinko poupravil k obrazu svému. Většina jeho publikací není zcela odbornou literaturou. Karel Vorovka byl proslulý svou kritičností, proto jsou jeho publikace osobního rázu a leckdy o něm hodně vypovídají, jaký měl charakter, mnohdy i čím si v životě prošel a jaké měl zásady.

Jen na začátek vám tedy sdělím, dle mého studia jeho života, že to byl člověk dobrého srdce, chování a vzdělání. O tom vypovídá už jen fakt, že si za svého života vybuodoval nemálo vztahů, ať už v oblasti přátel, studentů nebo kolegů, kteří na něho i po jeho odchodu nezapomněli a i nadále se o něm pozitivně zmiňovali ve svých člancích a publikacích.

1 Život a jeho dílo

1.1 Život

Karel Vorovka se narodil 3. února 1879 v Praze a vyrůstal v učitelské rodině. Jeho matka Marie Vorovková, za svobodna Hoohmová (1850-1906), přestože její rodiče byli Němci, se velmi rychle naučila česky a cítila se být české národnosti. Jeho otec Karel Vorovka (1842-1914) byl učitelem na nižším stupni české reálky a zároveň publikoval články v místních pedagogických časopisech. I jeho rodina pocházela z Německa, otec mluvil oběma jazyky a i v tomto případě se celá rodina cítila občany s českou národností. Karel Vorovka mladší vyrůstal společně se svými rodiči a sestrou Růženou Vorovkovou, později Kneblovou (1898-1989), která se inspirovala rodinným povoláním a po vzoru svého otce se stala učitelkou.

Rodina společně žila v Praze, bohužel o době dospívání Karla Vorovky nejsou žádné údaje, neboť on sám v té době ještě netíhnul ke psaní, proto se nenašel ani jeden záznam, ve kterých by popisoval své dětství. Jediné, co se dokázalo o dětství K. Vorovky zjistit, byla doba, kdy matka Marie V. byla vážně nemocná. O této době píše později K. Vorovka ve svém díle *Skepse a Gnóse*. Zde v tomto díle se dá najít část, ve které popisoval svou nemoc a horečku. Doba, kdy byla jeho matka smrtelně nemocná, ho poznamenala na celý život. Ve svém díle popisuje úzkostlivé pocity, když se vrací domů, jak čeká na nářky své matky, která jako věřící byla se svým osudem smířena a s celou rodinou se loučila. V té chvíli K. Vorovka obrátil svůj zájem k Bohu a modlil se za matku. Po smrti matky se rodina přestěhovala do jiného bytu, který byl finančně přijatelnější a zároveň jim nepřipomínal tragickou událost.

Osobní život v pozdějším věku byl pro K. Vorovku zpočátku takovým kolem štěstěny. Jeho první partnerka a zároveň první láska ho učinila chvíli šťastným a chvíli zase nešťastným, o tom vypovídá korespondence K. Vorovky s přítelem R. Urbánkem. Celý jejich vztah doprovázely časté rozchody. Jejich soužití „jako na vázkách“ ukončil její sňatek, samozřejmě s někým jiným.

Netrvalo dlouho a bez jakékoliv předchozí zprávy byla v roce 1910 naplánována svatba K. Vorovky a Jaroslavy Novotné (1887- 1967). Jejich svatba se konala v kostele sv. Jana Křtitele v Tuklatech. Necelý rok po svatbě přišel na svět jejich syn Karel Vorovka a o deset

let později dcera Libuše. Jeho syn Karel se stal cestovatelem, který byl znám i v naší zemi, ale zejména na Islandu, kde strávil skoro celý svůj život. Dcera Libuše po vystudování trávila většinu času doma. K. Vorovka se také dočkal vnoučka, kterého mu dala jeho dcera.

Jeho zálibou, kromě samotného psaní, studií a bádání, byla také příroda, v té vždy načerpal nové síly a pookřál. Což pro něj bylo velmi důležité, neboť jeho zdravotní stav nikdy nebyl vynikající. Zhoršil se po smrti jeho matky a šlo to s ním stále „z kopce“. Bohužel dochované prameny neuvádí důvod, proč byl K. Vorovka v posledním desetiletí svého života častokrát hospitalizován. Jeho nemoc byla natolik vážná, že trávil dlouhý čas v sanatoriu v Podolí a doprovázely ho nelidské křeče a bolesti. Od té doby se jeho psychický stav, dle jeho slov zhoršil: „Lazar tělem a duševně zkroušen ...“¹ Jeho nemoc mu již nedovolovala učit a věnovat se svým zálibám.

Po dlouhodobé nemoci, po více jak dvou měsících trvajících horeček, které doprovázela nechť k jídlu, nespavost a únava, Karel Vorovka odešel. Zemřel dne 15. ledna 1929 před oslavením svých 50. narozenin. Jeho ostatky jsou uloženy v rodinném hrobě na Olšanských hřbitovech.

1.2 Studium

V letech 1889-1897 K. Vorovka studoval na českém reálném a vyšším gymnáziu v Praze. Jednalo se o školu, která zajišťovala vzdělání střední technické, ale zároveň měla vysokou úroveň vzdělávání jako gymnázium. Nejdříve, první dva roky, se zde studovalo jako na úrovni reálné školy a všichni žáci měli společné hodiny a společné předměty a těmi bylo: náboženství, latina, čeština, zeměpis, aritmetika, přírodopis, kreslení, krasopis, dějepis, měřičství a rýsování. Další dva roky se vyučovalo klasickým způsobem, který byl praktikován na gymnáziích, kde se vyučovalo: náboženství, latina, řečtina, čeština, zeměpis, dějepis, matematika a přírodopis, který obsahoval fyziku i chemii. V dalších ročnících přibyla filozofická propedeutika.

Po ukončení svých středoškolských let se rozhodnul pro studium exaktních věd na filosofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Během studia se již začal věnovat psaní, především svých osobních deníků, které poté svěřil svému příteli Rudolfu

¹ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 37

Urbánkovi. Jeho studium na filosofické fakultě budu dále probírat v další kapitole, neboť to byla dráha, která jej nasměrovala tím směrem, kterým se po celý zbytek života ubíral.

1.3 Jeho dílo

K. Vorovka během svého života sepsal několik publikací, článků a monografií. Jeho nejzajímavějšími články a monografiemi se budu zabývat podrobněji později. V této části jen uvádím stručnou periodizaci jeho nejzásadnějších a nejvýznamnějších publikací.

- **Periodizace článků, publikací vydaných v časopisech:**
 - O křivkách obalujících (1902)
Diplomová práce
 - Integrál partikulární jakožto obálka (1903)
*ČPMF*²
 - Konvencionalismus (1909)
*ČM*³
 - Poznámka k problému ruinování hráčů (1912)
ČPMF
 - Vyznání H. G. Wellse (1913)
*PŘEHLED II.*⁴
 - Filosofický dosah počtu pravděpodobnosti (1913)
ČM
 - Filosofické direktivy a skutečný vývoj věd přírodních (1913)
*Živa 23*⁵
 - O pravděpodobnosti příčin (1914)
ČPMF
 - Rozhled po české filosofii od převratu (1923)
*Ruch filosofický*⁶

² Časopis pro moderní filologii – založený v roce 1911. V časopise vycházely rozhledové články, recenze publikací, vědecké články. Časopis vychází do dneška.

³ Česká mysl – časopis vydávaný orgánem Jednoty, na vlastní náklady. Filosofický časopis, ve kterém se filosofové hlásili pozitivisticky a navazující na T. G. Masaryka.

⁴ Časopis pro pěstování matematiky a fyziky – publikování v matematických a fyzikálních teoriích a studiích

⁵ Živa. Časopis přírodnický – založený v roce 1853. Český časopis, který popularizoval výsledky vědeckého bádání, především na poli biologie. Časopis vychází do dneška.

⁶ Viz Kapitola níže

- Mussolini a filosofie (1927-1928)
*Filosofie 1*⁷
- Branné zákony a svoboda svědomí (1928-1929)
Filosofie 2
- Přetížené učebnice (1929)
*Národní listy*⁸

- **Periodizace vydané monografie:**

- Úvahy o názoru v matematice (1917)
- Skepse a gnóse: Vyznání filosofické (1921)
- Kantova filosofie ve svých vztazích k vědám exaktním (1924)
- Polemos. Spory v české filosofii v letech 1919-1925 (1926)
- Dvě studia o Masarykově filosofii (1926)
- Americká filosofie (1929)

⁷ Viz Kapitola níže

⁸ Politický deník

2 Filozofické myšlení a poznání

2.1 Vývoj během studia

Během svých středoškolských studií Karel Vorovka oplýval láskou k vědám exaktním⁹, mezi které patří matematika, fyzika, astronomie, geodézie a kartografie. Ale zároveň zájmem o filosofii. Tato slova o sobě napsal sám Vorovka: „Na gymnáziu zabýval jsem se dosti horlivě filosofií, později však se můj zájem soustředil na odborné studium matematiky a fyziky. Vrátil jsem se k filosofii až oklikou přes logické studium věd exaktních.“¹⁰

První impuls, který přivedl K. Vorovku k přemýšlení o filosofii, byl na hodině náboženství v roce 1894. K. Vorovka společně se svým spolužákem K. Wenigem při sezení ve škole, na hodině společně s vyučujícím, začali diskutovat nad filozofickými otázkami, které probírali velmi pečlivě a do hloubky. Avšak jejich „filozofická hodinka“ byla přerušena jejich slušným vychováním a úctou k vyučujícímu.

K. Vorovka s kamarádem a spolužákem Otakarem Zichem¹¹ založil spolek „*Ku zlepšení stavu společnosti lidské*“, ve kterém si společně s Otakarem vyměňovali zápisníky se svými myšlenkami, nad kterými potom společně filosofovali. Později Zich uveřejnil jednu myšlenku, která se honila K. Vorovkovi v hlavě: „Vorovka utvořil si filozofická axiomata, jež mají být kompromisem mezi filosofií přírodně vědeckou a mezi jeho silně vyvinutým dědičností a nervosou-citem náboženským.“¹² Již v té době započala Vorovkova náklonnost k filozofickým otázkám, která byla však za nedlouho zase přerušena. V době, kdy se začal obracet k filozofickým otázkám, začal se obracet i zpátky k Bohu, ve kterého ztratil víru.

⁹ Věda, založená na přesnosti, přísně vědecká činnost

¹⁰ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. S. 43

¹¹ Otakar Zich (1879-1934) - S K. Vorovkou se seznámil na škole a společně studovali Filozofickou fakultu UK, kde také studoval matematiku a fyziku, později estetiku. Po škole nastoupil jako učitel na gymnázium v Praze a později se začal věnovat chodským písním a tancům. Tento obor se mu natolik zalíbil, že začal působit jako hudebník a skladatel. A při svém hudebním koníčku nadále učil a dostal na FF Masarykovy univerzity, kde vedl odborný předmět filosofie, předmět dějin filosofie a především předmět psychologie. V roce 1924 se opět svou působností vrátil na FF UK, kde vedl estetické semináře. Jeho kariéra ho nutila jezdit z Prahy do Brna a zpátky. Jeho estetickou výuku propojil se zájmem o hudbu a věnoval se propojení estetiky a hudby. S K. Vorovkou společně učili na FF UK.

¹² H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 43

Při svém studiu filosofie se inspiroval převážně T. G. Masarykem a J. Husem. Studoval spoustu jejich děl a prací. Tyto dvě známé osobnosti ho opět zcela vrátily na stranu víry. Bohužel jeho zájem o náboženství a filosofie nevydržel dlouho, neboť v té době převládal Nietscheho ateismus¹³ a politické události, které okomentoval jeho přítel těmito slovy „ve stínu c. k. ministerstva kultu a vyučování“, „zlý tlak Vídně“, „dozor vykonávaný prostřednictvím takových Kastnerů“.¹⁴

Karel Vorovka, jako student české reálky, musel odmaturovat z povinných předmětů, kterými byly čeština, řečtina, latina a matematika, neboť chtěl, aby jeho budoucí profese byla učitelství. Odmaturoval v roce 1897 s výborným a velmi dobrým prospěchem.¹⁵ Pro své další studium si K. Vorovka, společně se svými dvěma kamarády A. Dittrichem a O. Zichem vybral studium přírodovědy na univerzitě. V roce 1897, kdy K. Vorovka nastoupil na vysokou školu, se ještě přírodověda učila na Filosofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze.

K. Vorovka si zapisoval povinné předměty převážně z oboru matematiky a fyziky, ale pro doplnění dalších studijních povinností si zapisoval jako vedlejší předměty - předměty filosofické. Jeho hlavním vzorem, který ho inspiroval v oblasti matematiky, byl profesor Josef Studnička.¹⁶ Hlavním vzorem v oblasti filosofie byl profesor T. G. Masaryk,¹⁷ který vedl spousta filosofických a sociologických seminářů.

K. Vorovka měl jasno v tom, co bude jeho budoucí povolání. Chtěl učit na reálné škole matematiku. Proto své vysokoškolské studium musel ukončit disertační prací z oblasti matematiky. Psal práci na téma „*O křivkách obalujících*“. Na základě této práce, která dostala velmi pozitivní hodnocení, a po úspěšném splnění závěrečných zkoušek s výborným prospěchem, byl K. Vorovka dne 18. února 1902 promován na doktora filosofie.

Netrvalo dlouho a Vorovka svou disertační práci rozšířil do podoby studie, která se jmenovala „*Integrál partikulární jako obálka*“. Tato studie vyšla v roce 1903 v časopise, který se nazýval *Časopis pro pěstování matematiky a fyziky*. Byl to první Vorovkův psaný text, který byl otištěn. Do roku 1903 se jeho práce orientovaly především na exaktní vědu.

¹³ Princip, podle kterého si lidé hledají záminku svého bytí někde jinde, v něčem božském, tím se vzdávají svých lidských podstat. Člověk se tím zbavuje toho nejlepšího, co v něm je.

¹⁴ c. k. zemský školní inspektor

¹⁵ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 46

¹⁶ František Josef Studnička - český matematik, učitel a spisovatel

¹⁷ T. G. Masaryk – dosavadní docent vídeňské univerzity, známý jako autor odborných studií v té době, byl na Karlo-Ferdinandovu univerzitu povolán v roce 1882, kde se v roce 1886 stal řádným profesorem a na této univerzitě učil až do roku 1914.

2.2 Učitelská činnost

Po ukončení studia se K. Vorovka věnoval profesi učitele. Jeho první kroky, v roce 1903, směřovaly do Pardubic na českou vyšší reálnou školu, kde učil matematiku a fyziku. Další jeho kroky v roce 1905 vedly na další středoškolský ústav na Starém městě v Praze, státní českou reálku, kde rovněž učil matematiku a fyziku. Během svého působení na této škole trpěl pocity nedostatečného všeobecného vzdělání a to především kvůli tomu, že se na této škole setkal s lidmi, kteří měli různé oblasti zájmů a vědomostí. K. Vorovka byl k sobě vždy nadmíru kritický. Během práce na této škole se jeho sebekritičnost stále stupňovala. Začal si rozvíjet své vědomosti ve všech jemu dosažitelných kruzích. Začal kulturně žít, o tom se zmínil v dopise svému kamarádu Urbánkovi, stýkat se s lidmi, začal chodit tančit a byl udiven, jak lidé, kteří se zajímají o kulturu, jsou vzdělání.¹⁸ Začátkem roku 1908 na školu nastoupil na pozici učitele nový kolega Arn Novák, který byl zároveň soukromým docentem české Filosofické fakulty Karlovy. Společně se zabývali otázkami v oblasti vědeckého bádání, ale zároveň otázkami týkajícími se literatury, politiky a filosofie.

Vrcholem jeho zájmu o filosofii v roce 1913 bylo obohacování vědecké rady matematické, sekce Jednoty¹⁹, o témata ležící na prahu mezi matematikou a filosofií. Jeho činnost a přínos této radě byl hodnocen velmi pozitivně. Sám K. Vorovka se účastnil všech seminářů a častokrát na nich sám přednášel o velmi složitých otázkách. Společně s činností v Jednotě se také Vorovka činil v oblasti psaní článků, které již spojovaly matematiku a filosofii. Byly vydávány v časopise *Pro pěstování matematiky a fyziky*.

Počátkem 20. století vzrůstala důvěra ve speciální vědy a přírodovědecké poznání. Docházelo také k vytváření nových teorií v exaktních vědách, které měnily stávající světové názory.²⁰ Mezi osobnosti, které vytvářely nové teorie, patřili především Albert Einstein (1879-1955), Ernst Mach (1838-1916) a Henri Poincaré (1854-1912). Stejně jako většina lidí, vědců a učitelů, kteří se zabývali exaktními vědami, se i K. Vorovka nechal inspirovat novými teoriemi a proto se začal zabývat i autory samotnými. Avšak jeho největším vzorem byl H. Poincaré, ten se stal nejpravděpodobněji i startující čarou pro Vorovkův zájem o filosofii exaktních věd.

¹⁸ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 56

¹⁹ Vědecká rada českých matematiků a fyziků. Od počátku fungovala pro zlepšování výuky matematiky a fyziky na školách. Součástí bylo i vydávání odborných publikací.

²⁰ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 63

2.3 Počátky filosofování

K. Vorovka v roce 1909 napsal svůj první nejfilosofičtější článek s názvem: „*Konvencionalismus*“. Tento článek napsal jako reakci na studii, kterou vydal H. Poincaré s názvem „*Zúrodňující filosofické myšlenky*“. V této studii se Poincaré zabýval důsledky nově vzniklých matematických teorií, platností vědeckého poznání a vztahem matematiky a logiky. H. Poincaré se také ve své studii zabýval otázkou pravdivosti geometrických axiomů. V podstatě se jednalo o to, že geometrické tvary mají pouze nominální hodnoty a známe je na základě „tvrzení založená na dohodě“ a „formálních definic“.²¹ Obecně řečeno, geometrie, která vychází z metrického prostoru, se nemůže opírat o „přirozenou“ či „danou“ metriku prostoru, ale vychází pouze z dohodnutých pravidel, jak to bude vypadat.

Vorovkův článek „*Konvencionalismus*“ se tedy opírá o teorii, která pochází již z dob středověku a to spor o univerzálie. Máme abstraktním²² pojmům přiřkládat reálnou hodnotu jsoucna? Nebo jsou to pouze výplody subjektivních myšlenek, které ve skutečnosti neexistují, ale my jim věříme?

K. Vorovka tuto situaci, ke které dochází v matematických disciplínách, protože jsou to pojmy, které pro nás nejsou hmotné, jen duševní, popsal takto: „Abstrakce jsou podmíněny příslušnými názvy, k nimž v různých duších různé stavy duševní se pojí, jsou to útvary libovolně utvořené a ustálené v duši sociální.“²³ K. Vorovka tvrdí, že matematika je věda abstraktní, neboť všechno, co z matematiky umíme, umíme na základě definic, které jsou jasně dané, na základě vzorečků, a z toho, co je nám vštěpováno již v první třídě na základní škole jako trojúhelník, či čtverec. My však nevíme, zda to tak opravdu je, či není. Máme to takto v hlavě zafixováno již odmala a tak to podle nás je. Tímto směrem a v tomto duchu uvažování se nese celé jeho první dílo *Úvahy o názoru v matematice*.

Během let 1912-1914 se K. Vorovka věnoval dalším studiím a článkům, které se věnovaly především počtu pravděpodobností, pravděpodobnosti samotné a matematické logice. V roce 1912 napsal článek „*Poznámka k problému ruinování hráčů*“. Na toto téma navazoval článek z roku 1913, „*Filosofický dosah počtu pravděpodobností*“. V těchto článcích se zabýval otázkou, zda existuje stoprocentní jistota, kdy po jistém jevu A nastane

²¹ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 64

²² nehmatatelné, nehmotné

²³ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 65

určitý jev B. Touto studií usiloval o vyvrácení skepse Davida Huma, a navazoval na Henriho Poincarého, který se pokoušel tuto skepsi vyvrátit ve své knize *Pravděpodobnost*.

Snažil se dementovat tvrzení D. Huma, který tvrdil, že po jistém jevu A vždy přijde stejný účinek B, kdy se na to dá přijít jen pomocí matematiky, která je nejpřesnější. K. Vorovka se snažil ukázat na několika různých pokusech, že výsledek B jistého jevu A je pouze výsledkem náhody, kterou si můžeme dopředu přiblížit pomocí výpočtu pravděpodobnosti, ale nejedná se o zcela jistý výsledek. Na této myšlence se shodli společně s H. Poincarém, jejich výsledkem této polemiky je, že se jedná o výsledek náhody, kterou nemůžeme zcela určit a uvést do racionálního vztahu.

K. Vorovka se tohoto tématu stále nemohl pustit, a proto v roce 1914 napsal další článek „*O pravděpodobnosti příčin*“. Zde přeformuloval obecně známý pojem „pravděpodobnost příčin“ na „pravděpodobnost hypotéz a domněnek“. Ve svém článku napsal, že do jasně daných pravidel zasahuje i smyslová zkušenost. Ale jakou úlohu tato smyslová zkušenost má? Jaký dopad na matematiku má psychologie a logika? Nepodařilo se mu však přijít na žádné rozuzlení, jen za pomoci filosofických otázek zamyšlení se nad těmito otázkami.

K. Vorovka byl člověk, kterému stále nestačilo to, co zná a umí. I přestože své vzdělání již ukončil, stále se vzdělával až do konce života. V jednom okamžiku svého života ho zaujala kniha „*Stroj času*“ od Huberta Gordona Wellse. Této knize se nějaký čas Vorovka věnoval, a protože ho uchvátila, začal studovat i další knihu od H. G. Wellse, a to „*First and last things*“. H. G. Wells se v tomto díle věnoval otázce náboženství a víry. Hlavním námětem, co si Vorovka z této knihy „odnesl“, bylo zamyšlení nad tím, že ani vědecké dílo není absolutním, ale je pouze relativním. Protože pro každého člověka na zemi platí, že píše, čte něco, v co věří. Něco, co si myslí, že mu něco dá, obohatí ho to. Stejně tak s náboženstvím a vírou. „Já“ v něco věřím, věřím, že to „pracuje“ pro mě, se mnou, že mi to k něčemu je, a proto tomu přiřadím takový význam. I když se může tato část jeho života zdát jako nepodstatná, je tomu naopak. Tato kniha se stala mezníkem, jímž se K. Vorovka opět začal obracet na stranu k Bohu, což ho ovlivňovalo i v budoucím psaní.²⁴

V roce 1913 se K. Vorovka rozhodl ke zveřejnění článku, ve kterém se zabýval složitou otázkou, zda je filosofování užitečné přírodním vědám. Článek „*Filosofické direktivy a skutečný vývoj věd přírodních*“ byl zveřejněn v časopise *Živa. Časopis přírodnický*.

²⁴ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 76

Výsledkem jeho bádání je závěr jeho studie: „Filosofie totiž má vždy snahu současné vědění zaokrouhlovat v celek a má skoro povinnost vědět a říkat o všem poslední slovo, naopak věda není nikdy hotova, vždy byla a bude překvapována,“²⁵ zjednodušeně řečeno. Filosofie je vždy výsledkem nějaké objektivní pravdy, která je založena na zkušenosti a poznání, kdežto exaktní vědy jsou výsledkem bádání, které je upevněno definicemi, které jsou pohodlnější a pro každého stejné.

2.4 Další životní a vědecká cesta K. Vorovky

Dne 24. června 1918 si K. Vorovka podal žádost o udělení venie docenti²⁶ pro filosofii se zvláštním zřetelem k vědám exaktním.²⁷ K tomuto aktu předložil potřebné dokumenty, doktorský diplom, habilitační spis, životopis, program přednášek, program habilitačních přednášek a některé své publikace. Profesorský sbor, který měl na starosti žádost K. Vorovky, se skládal z několika členů, kteří měli rozhodnout o udělení docentského titulu. Z prvopočátku vyřizování a přidělení titulu vypadalo nadějně, komise pozitivně ohodnotila Vorovkovu práci i přes některé nedostatky, které mu byly vytknuty ze strany jednoho člena komise. K. Vorovka se stal prvním kandidátem, který měl vystudované exaktní vědy, ale v budoucnu by se chtěl věnovat nadále exaktním vědám propojených s filosofií. Komise vytyčila Vorovkovi nový obor s názvem *Filosofické problémy věd matematických*. Po několika zhodnocených přednáškách, studiích a kolokviálních zkouškách se komise jednohlasně usnesla, že K. Vorovkovi udělí titul venia docendi. Tento akt potvrdilo dne 18. dubna 1919 Ministerstvo školství a národní osvěty.

Až po několika letech vyšlo na povrch, jak trnitá cesta Vorovku provázela během udělování titulu venia docenti. Jeden z členů komise, po přečtení Vorovkova díla *Polemos*, mu dal ultimátum, že titul mu bude udělen pouze za předpokladu, že si doplní své znalosti z oblasti psychologie a svoje povědomí si rozšíří o noetiku. Jak K. Vorovka sám později přiznal při kolokviu, které bylo podmínkou udělení titulu, nešlo o nic jiného, než o hádku s jedním z členů komise, filosofem, neboť ten byl „pouze“ filosof a představa spojení filosofie a exaktních věd ho nenechávala klidným. Jeden z Vorovkových kamarádů A. Dittrich, v tom viděl něco hlubšího, „za konfliktem mezi Krejčím a Vorovkou viděl konflikt mezi kabinetním

²⁵ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 76

²⁶ Oprávnění k přednáškám

²⁷ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 84

učencem a exaktním vědcem: první hájil své subjektivní přesvědčení, druhý objektivně závazné hodnoty.“²⁸

Chvíli po získání titulu byl K. Vorovka hospitalizován a následně operován. Jeho tělo bylo oslabenou dlouhodobou nemocí a zároveň jeho psychickým vyčerpáním, které ho doprovázelo v posledním roce života. Díky těmto událostem se na delší dobu od roku 1916 až do roku 1919 autorsky odmlčel.

Znovu nalézá smysl ve psaní roku 1919, kdy začal přispívat svými články do agrárního deníku *Venkov*. V těchto článcích se vrací ke své předchozí eseji *Vyznání víry H. G. Wellse*. Stále rozebírá otázku, jak spolu souvisí exaktní vědy, v tomto případě fyzika s filosofií. Neboť jak bylo předtím již zmíněno, obrací se v původní eseji hodně na víru, tu, která „pracuje“ s námi a pro nás, tu, které musíme věřit. Když tento „vzorec“ převedl na teorii fyziky a filosofie, dospěl k následujícímu výsledku. Fyzika je věda, která se posouvá kupředu, pyšní se technologickým pokrokem a sami si ji na základě svých zkušeností můžeme testovat. Naopak filosofie je věda, která je vždy ve svých výsledcích nejistá, proto podlamuje autoritu filosofů. To je také důvod, proč se spousta filosofů z té doby opírala o fakta z fyziky. Problém však nastal, když si fyziku „pouze propůjčili“, ale nerozuměli jí. Opakem však je, když si vědec exaktních věd začne pohrávat s filosofickými myšlenkami, kterým rozumí, poté dochází například ke zjišťování nových teorií nebo k vytváření nových všeobecných poznatků.

Od jara roku 1919 se Vorovka začíná věnovat spíše své pedagogické činnosti na Karlově univerzitě a pomalu ukončuje svoji činnost na Staroměstské reálce. Nejdříve obdržel zkrácený úvazek, až posléze opustil školu úplně. Od roku 1920 se stal oficiálně docentem na Karlově univerzitě. Začal na univerzitě pracovat ještě v době svého zkráceného úvazku, kdy zároveň učil na Staroměstské reálce, kdy se exaktní a přírodovědné obory učily na filosofické fakultě. V roce 1920, v době jeho oficiálního nástupu, se vytvořila Přírodovědecká fakulta, jako pátá fakulta Karlovy univerzity, která měla za úkol vychovávat a vzdělávat budoucí středoškolské profesory přírodních věd.²⁹

24. listopadu roku 1920 přednesla komise Přírodovědecké fakulty univerzity Karlovy návrh o jmenování K. Vorovky mimořádným profesorem filosofie exaktních věd³⁰, neboť komisi přišlo nezbytné, aby se na přírodovědecké fakultě rozvíjela moderní filosofie

²⁸ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 88

²⁹ Tamtéž, s. 96

³⁰ osoba, která je významným odborníkem, který v dané oblasti vzdělávání působil v praxi alespoň po dobu 20 let

matematiky, která by stála na rozhraní dvou zcela odlišných věd a zároveň stála na pevných základech, díky kterým byly vynalézány nejnovější objevy, které obohatily obory. A tak po schválení tohoto jmenování samotným prezidentem Československa T. G. Masarykem byl dne 18. července 1921 doručen K. Vorovkovi dekret o jeho jmenování mimořádným profesorem s platností od začátku října téhož roku. Jeho práce na univerzitě se pro něj stala o to více naplňující.

V roce 1922 byl na univerzitě založen seminář pro metodologii a dějiny věd přírodních a exaktních o dvou samostatných odděleních. Jedním ze dvou ředitelů se stal K. Vorovka, ale pro vykonávání této funkce bylo zapotřebí řádného profesora. K. Vorovka byl skvělým kandidátem stát se řádným profesorem³¹ tohoto oboru, neboť měl za sebou již několik publikací, článků a monografií. Proto se komise po zvážení vědeckých zkušeností K. Vorovky rozhodla o vznesení návrhu jmenovat jej řádným profesorem filosofie exaktních věd na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Tento návrh dne 22. prosince 1924 přijal prezident republiky a K. Vorovka se tímto posunul na další úroveň svého akademického působení.

Své působení na akademickém poli rozkládal mezi filosofickou fakultu a přírodovědeckou fakultu. Na přírodovědecké fakultě se však nesetkával často s pozitivními reakcemi, neboť větší úspěch a zájem ze strany studentů o filosofii, jak klasickou, tak exaktních věd, byl na filosofické fakultě.

Během svých přednášek se stal vzorem pro spoustu svých studentů. Některé z nich svými přednáškami zaujal natolik, že o něm, zejména o jeho hodinách, napsali později po dokončení školy různé publikace. Někteří z jeho studentů o něm vyprávěli, že to byl nesmírně „dobrý“ profesor. Přednášel z paměti, ve svých přípravách však zápisky měl, ale ty mu sloužily jen pro přebytečné poznámky a osnovu, které se během své hodiny držel. Vykládal téma poutavým způsobem a učil stylem „ex abrupto“³², který znamená, že každou svou myšlenku či názor se snažil dokázat a přednést důkaz ostatním. Jeho myšlenky měly souvislý tok, každé jeho slovo bylo dopředu promyšlené. I při výkladu si rád vyslechnul názor studentů, který nikdy nezavrhnul, naopak se snažil vcítit do myšlení každého jedince. Velmi často během přednášek zabrousil i do oblasti etiky a morálky, což považoval za nejdůležitější, přesněji, co může člověk pro sebe a okolí udělat. Tvrdil, že etické chování je: „ba přímo

³¹ profesor na vyšší úrovni s určitými, odlišnými právy

³² učitel, který mluví spatra, bez přípravy a improvizovaně

vyvolit mezi možným jednáním takové, které nás nejvíce poškozuje.“³³ Jeden z jeho studentů řekl, že jeho přednášky jsou „nevyčerpatelná studnice poznání“.³⁴ Se svými „oblíbenými“ studenty se často setkával i mimo akademickou půdu, například se někdy scházeli po seminářích. Studenti ho doprovázeli domů a on jim cestou vykládal své zážitky a názory. Přestože K. Vorovka byl zastáncem filosofie, každého se snažil od ní odradit, neboť říkal, že filosofie je v podstatě šarlatánstvím, hraním si se slovy, názory a myšlenkami.³⁵

I přes svůj vytížený čas, který věnoval působení na univerzitě, se nadále věnoval vědeckým objevům a poznatkům. I toto působení bylo po zásluze odměněno. Na začátku roku 1926 byl slavnostně přijat do svazku nejstarší vědecké společnosti ve střední Evropě, Královské české společnosti nauk.³⁶

2.5 Publikace

K. Vorovka se v roce 1919 podílel na vytváření idey o časopise, který měl nahradit dosavadní časopis *Česká mysl*. O rok později se K. Vorovkovi a jeho kolegům povedlo plán uskutečnit a společně založili časopis *Ruch filosofický*. V časopise se autoři článků zabývali širokým spektrem přírodovědné problematiky, teorie relativity, filosofie, okultismu, mystiky. Jejich hlavním záměrem bylo přinést lidem „novou filosofii“.³⁷ K. Vorovka měl v tomto časopise opět možnost kriticky uvažovat a hodnotit. V každém díle časopisu měl minimálně jeden odborný článek, ať již matematický či filosofický. Jedním z jeho oblíbených témat, o kterých psal, byly spory v české filosofii. V *Ruchu filosofickém* se K. Vorovka v podstatě jako první po skončení 1. světové války ohlédl svým článkem „*Rozhled po české filosofii od převratu*“ za českou filosofii. „Konstatuje v něm, že od konce války se zájem o filosofické myšlení „potěšitelně rozšířil“ do všech vrstev národa, že politická svoboda s sebou přinesla i svobodu myšlenkovou.“³⁸ Rozdělil českou filosofii do dvou směrů, pozitivismus a intuitivismus. Pozitivismus se svými filosofickými myšlenkami odpoutává od vědních oborů, konkrétně tím myslel logiku, psychologii, sociologii a dějiny filosofie.

³³ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 109

³⁴ Tamtéž, s. 115

³⁵ Tamtéž, s. 113

³⁶ První vědecká společnost v Čechách, tvořená kroužkem vzdělaných, kteří se orientovali zejména na přírodní vědy

³⁷ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 123

³⁸ Tamtéž, s. 189

Intuitivismus se používá při hodnocení a v chování, které nám udává etika, estetika, noetika, názory na svět, politický a náboženský profetismus.³⁹

Později K. Vorovka do časopisu přispíval především hojnými recenzemi a úvahami nad literárními díly spisovatelů, vědců, kteří se zabývali filosofií či exaktními vědami. Nechci posuzovat, zda je to špatné, či dobré, ale K. Vorovka byl kritický nejen k sobě, ale také k ostatním. Proto jeho recenze byly upřímné, ne však každý unesl kritiku svého díla, z čehož plyne, že se na základě těchto recenzí objevila spousta Vorovkových odpůrců. K. Vorovka tento časopis opustil v roce 1928.⁴⁰

Jeho činnost v oblasti recenzí se o pár let později rozšířila i do časopisu *Národní listy*, jelikož byl požádán o napsání několika recenzí pro tento časopis. S prosbou o sepsání přišel v roce 1924⁴¹ jeho dlouholetý kamarád Arn Novák. Jeho „pouto“ k tomuto časopisu bylo natolik silné, že se současně věnoval psaní článků do *Ruchu filosofického* a *Národních listů*.

V roce 1927 se K. Vorovka podílel na založení revue⁴² *Filosofie*. Svými články, příspěvky a studii se podílel na chodu a vydávání celé revue. Většina článků však byly poznatky, na základě kterých potom napsal knihu *Americká filosofie*. O tom však dále v další kapitole. Toto však nebyly jediné příspěvky, kterými obohacoval revue. Hojně se vyjadřoval a hodnotil okolní politiku. Například článkem „*Mussolini a filosofie*“, ve kterém reagoval na Mussoliniho interview z roku 1925, ve kterém J. Mussolini komentoval a hodnotil filosofy, kteří ho nejvíce ovlivnili v jeho víře ve fašismus. K. Vorovka reagoval rozhořčením nad nesprávným pochopením původních filosofických myšlenek. Jeho posledním článkem, který sám předal k otištění, byl článek, ve kterém se K. Vorovka věnoval všemu, co ho trápí od doby války, především vůči vojenské službě, která byla povinná během válečných let, a kvůli tomu, že se člověk sám nemohl dobrovolně rozhodnout, zda chce bojovat ve válce, či ne. Proto se tento článek jmenoval „*Branné zákony a svoboda svědomí*“.

Když opomineme příspěvky ve známých časopisech, K. Vorovka také přispíval do méně známých časopisů. Jedním v nich byl časopis *Tribuna*, ve kterém se stále držel svého oblíbeného tématu, filosofie a exaktních věd, nikoliv již recenzím.

³⁹ Nevědecký způsob o vypovídání budoucnosti. Pochopení budoucnosti za pomoci svých osobních myšlenek.

⁴⁰ J. Gabriel, *Slovník českých filosofů*, Brno, 1998. s. 24

⁴¹ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 194

⁴² Časopis většího rozsahu a periodicity s informacemi o určitém oboru

Poslední Vorovkův příspěvek byl vydán až na jeho přání, i když ho redakce držela u sebe již dlouho. V době, kdy byl K. Vorovka již těžce nemocen a jeho zdravotní stav mu již nedovolil publikovat ani učit, se vzmohl ještě na jeden článek, ve kterém se zabýval problematikou přeplněných učebnic. Zde zdůrazňoval, že žáci, kteří ještě nejsou tak psychicky zdatní, a pro které jsou učebnice základní literaturou, nejsou mnohdy na takové mentální úrovni, aby tak obsáhlé množství látky vstřebali a ovládali jej.⁴³

⁴³ Tamtéž, s. 212

3 Od matematiky k filosofii

3.1 Úvahy o názoru v matematice

Na jaře roku 1916 K. Vorovka předložil rukopis svého prvního díla *Úvahy o názoru v matematice*. Tato kniha je pokračováním předchozích vydaných článků, kterými K. Vorovka reagoval na Henriho Poincarého.⁴⁴ Kniha je rozpracována do čtyř samostatných kapitol, ve kterých se zabývá úvahami nad matematickým logicismem za pomoci filosofování, jinak řečeno psychologismem. Jeho úvahy a samotné dílo leželo na hranici obou disciplín, proto muselo být hodnoceno odborníky exaktních věd i filosofy. Hlavním prvkem názvu knihy, který vypovídá o charakteru díla, je názor. Jak řekl K. Vorovka: „Názor je označení pro každé poznání, jehož předmětem je nějaký útvar skutečnosti.“⁴⁵

Na začátku je důležité si říci, že K. Vorovka rozlišoval dva názory, vnitřní a vnější. Vnitřní názory se rodí v nitru člověka za pomoci soudu, úsudků, dedukce, indukce a tyto vjemy jsou stěžejní pro poznání. Naopak vnější názory člověk získává ze svých smyslových vjemů z okolí.

Jeho dílo navazuje na problematiku, ve které filosofové a vědci exaktních věd řešili, zda je matematika čistě logická nebo psychologická. Zda skutečnosti, které známe z matematiky tak opravdu platí, nebo je hodnotíme pouze na základě „matematických pravd“. Zda rozumíme matematice po psychologické stránce na základě vnitřních a vnějších názorů, představ, nebo jí rozumíme pouze jako logickému celku, který neovlivňuje názory, poté se jedná o materiální skutečnost. Matematika je podle K. Vorovky poznání, které potřebuje dostatečný prostor pro aktivní tvořivé myšlení, ale zároveň souvisí s věděním o abstraktech a konkrétnu. Ani K. Vorovka ve svém díle nebyl schopen určit jednoznačný výsledek, jestli jsou exaktní vědy výsledkem logiky nebo psychického myšlení.

Troufám si tvrdit, že podle tohoto díla, ve kterém se K. Vorovka věnoval rozebírání algebraické logiky a novým teoriím ve fyzice, se přikláněl spíše k psychologickému pojetí exaktních věd.

⁴⁴ viz Kapitola *Počátky filosofování*

⁴⁵ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 77

3.2 Skepse a gnóse: Vyznání filosofické

K. Vorovka se ve svém díle *Skepse a gnóse*, které vyšlo v roce 1921, pokouší vyložit svou lidskou, vědeckou a filosofickou osobnost. Snaží se o vyložení svých názorů a postojů způsobem, jak je cítí on sám s ohledem na svůj charakter a morální zásady.⁴⁶

K. Vorovka patřil v prvních letech republiky mezi mladší generaci českých filosofů, kteří dávali najevo svou nechuť k pozitivismu a spíše se zaměřovali na idealismus. Jejich odpůrcům se nelíbilo, že se odklání od „filosofie životem“ a přiklání se k abstraktním otázkám. Těmi měli na mysli otázky nad teologickou metafyzikou, spiritismem, náboženstvím v duchu lidí a nad mystickou gnósi. K. Vorovka se již od začátku války zabýval novější filosofií a jeho články později od roku 1920 vycházely v *Ruchu filosofickém*. Jeho dílo *Skepse a gnóse* bylo vytvořeno seskupením všech polemických článků vydaných v časopise a doplněno o několik dalších, novějších.

Samotné dílo K. Vorovka směřoval ke čtenářům, snažil se jim „hodit pomocné lano“, jak se rozhodovat v řešení složitých otázek týkajících se politického nebo náboženského vyznání. Příčinou napsání díla v takovéto formě byly nejspíše stále neutuchající důsledky historie z přelomu století a války, která s sebou přinášela spousty nejistých situací, kdy se člověk musel mezi něčím rozhodovat. K. Vorovka rozepsal svou myšlenku do devatenácti kapitol, z nichž v každé se zabýval něčím jiným. Po přečtení jsem však zjistila, že se v knize objevuje několik „okruhů“, které jsou provázány společnými rysy. Jak on sám řekl, možná je jeho dílo příliš ukvapené. Zároveň je dílo vyjádřením jeho osobních zkušeností, které si prožil a prožíval v době, kdy knihu psal, v době jeho nemoci, operací a habilitace. Název knihy značí, že se bude zabývat cestou. Cestou k poznání přes hranice každodennosti či vědeckosti, které nazývá „gnósi“ s absolutně platným a neomylným výsledkem, který nazývá „skepsi“. V předchozích kapitolách jsem se zmiňovala, že K. Vorovka na svých přednáškách vše uváděl na příkladech. Ani v této knize tomu není jinak, všechny své teorie dokládá příklady, které mu přišly v souladu s jeho názorem.

⁴⁶ H. Pavlincová, *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha, 2010. s. 263

3.2.1 Rozbor díla

V první části se pojednává o stavech nejistoty a pochybnosti, které jsou doprovázeny důvěrou. Rozděluje lidi na dva typy. Jedni, kteří jsou si jisti svou vlastní pravdou, i kdyby to pravda být neměla. Tím pádem nemají pocit, že by nad něčím měli pochybovat. Druhými jsou lidé, kteří jsou stále na pochybách a neví, co je, či není správné a jak se mají rozhodnout. Někdy se však stává, že člověk v jednu chvíli tíhne k takovému typu člověka, a pak svůj názor změni a orientuje se spíše na ten druhý typ člověka. Nejdůležitější pro lidi je však stav jistoty, ať již té, které věříme, nebo té, na kterou jsme přišli za pomoci poznání. Jak tvrdí K. Vorovka: „Jistota jest náš přirozený stav a jest námi neustále vyhledávána.“⁴⁷ Proto, aby měl člověk nějakou jistotu, však někdy stačí určitá dogmata a věty, slova, které nám říká nějaká autorita. To nám stačí pro to, abychom se měli o co opřít, abychom měli jistotu v nějakou věc, nějaký fakt. Avšak pokud zjistíme, že nám byly předloženy nepravdivé informace, jsme opět na pochybách a nezbyvá nám nic jiného, než pátrat dále.

Navazuje na to úvahami o pravděpodobnosti, kterou je možné vyjádřit číselně. Ale jak tato pravděpodobnost ovlivňuje naše rozhodování? Přestože je pravděpodobnost vysoká, není nikdy jistotou. Pokud nás však míra pravděpodobnosti ovlivní natolik, že něčemu přikládáme větší váhu, je i tak potřeba neustálého bádání a pozorování, abychom mohli říci s jistotou, že tomu tak je. K. Vorovka se v díle zaměřil na to, jak je to s pravděpodobností o existenci Boha, o víře. V této části interpretuje i své osobní stanovisko: „Jednej tak, jako by existoval Bůh, spravedlivý soudce, záruka dobra a věčné spásy. Není-li Boha, nic tím neztratíš; je-li však Bůh, ztrácel bys ateismem nesmírně.“⁴⁸ Pokud však chceme vědět absolutní pravdu o existenci Boha, neprozradí nám to míra pravděpodobnosti, ale absolutní poznání. K. Vorovka tvrdí, že podstata absolutního poznání tkví v tom, jaký máme stupeň přesvědčení o existenci, i přesto, že nemáme důkazy. Potom nám stačí, když je naše víra natolik silná, že jí bezmezně věříme a jsme o ní přesvědčeni. Stejně tak tvrdí, že: „Vírou rozumíme obyčejné pouhé akceptování nějakého tvrzení cizího.“⁴⁹ Poté nastává chvíle, kdy každý jedná dle své víry, své míry akceptování. Můžeme to také nazvat činem přesvědčení, protože v to věříme a konáme ve jménu našeho přesvědčení. Nastává však problém omylnosti autorit. Každý jedná podle svého vědomí a svědomí. I ta autorita koná podle svého nitra, a protože my jí věříme, konáme

⁴⁷ K. Vorovka, *Skepse a gnóse*, Praha: Dybbuk, s. 11

⁴⁸ Tamtéž, s. 25

⁴⁹ Tamtéž, s. 33

s ní, ve jménu „našeho“ přesvědčení. Ale co dělat, když konám ve jménu své víry, ve jménu svého poznání, na kterém jsem usilovně „pracoval“ tak dlouho, ale moje nitro mi říká, že je něco špatně, že některé činy ve jménu mého přesvědčení už s mým přesvědčením nekorrespondují? Pokud se tedy budeme zabývat jedinečností pravdy, musíme nad tou pravdou také uvažovat. Pokud teď nebereme v potaz otázku o existenci Boha, ale například jinou vědeckou teorii či filosofickou, musíme si k ní dojít sami. Na základě bádání, poznání, objevování a zkoumání. Nemůžeme se spoléhat jen na to, co nám říká nějaká autorita, na něco, co se píše, musíme si k pravdě najít cestu sami.

Když vezmeme v potaz vztah filosofie a vědy, každý jedinec, který se zaměřuje na jednu z těchto disciplín, se snaží prosadit si svou pravdu o své disciplíně. Až s postupem času však každý přijde na to, že dohromady jsou tyto dvě vědy provázané. Jedna by nemohla existovat bez druhé, neboť, jak píše K. Vorovka: „Každý objev, každá nová myšlenka jest v počátečním stádiu dobrodružstvím a předpokládá vyšší stupeň duševní svobody, ano i nevázanosti.“⁵⁰ Což je jednoduché vysvětlení, neboť věda stojí na principu dědičnosti, poznání, které pramení z předchozích objevů, teorií, metod a názorů. Jednou za čas je však potřeba, aby se staré teorie doplnily. Proto jsou tu lidé, vědci, kteří mají svobodnou vůli, filosofické, pochybovačné myšlení a obnovují stávající tvrzení.

K. Vorovka v díle tvrdí, že „nepoznatelno“ neexistuje, ani v náboženství, ani ve vědě. Každý má právo a taky možnost poznat všechno. Věda potřebuje znát všechny detaily. V matematice také neexistuje nic, co by bylo nepoznatelné. Příklad z matematiky dokazuje takto: „Řešiti rovnice jest vyhledati čísla, takzvané kořeny, která dané rovnici vyhovují.“⁵¹

„Gnóse značí, že nebudeme věřiti v nepoznatelno ani v žádné okovy, které by rodu lidskému navždy znemožňovaly podstatně rozšířit obor poznání, naopak budeme hledati všude a pokoušet se o všecko, ...“⁵², věta, kterou K. Vorovka začíná v knize své úvahy a projevu své názory. V jeho podání je „gnóse“ cesta, která vede k úplnému poznání. Poznání, které nás zbavuje zafixovaných faktů, oprostňuje nás od víry, od filosofie a vydává nás na cestu za vlastním poznáním. Za takovým, které lze uplatnit jak v normálním životě, tak ve filosofii a ve vědách a každý by se měl snažit o nalezení si vlastní cesty k poznání, v kterémkoliv oboru, který je mu přínosný. Avšak každá cesta k poznání je doprovázena trochou nezbytné mystiky, která tkví v každém z nás a je to právě ona, která nás vede a nutí

⁵⁰ Tamtéž, s. 55

⁵¹ Tamtéž, s. 63

⁵² Tamtéž, s. 66

něco objevovat samotné, neboť v každém z nás je chtíč, objevovat něco, co je pro nás neznáme. „ ..., tak všechno dějství, jež chápeme, děje se jakoby v poli neznámých sil mystických.“⁵³

Avšak celá tato cesta k poznání je ovlivněna spoustou jiných faktorů. K. Vorovka se snaží v dalších částech knihy posoudit, co ovlivňuje cestu ke „gnósi“. Jedním z těchto faktorů je skutečnost, zda jsme natolik posílení naší minulostí, která nám utkvěla v hlavě, v něčem nás ponaučila a jsme schopni vnímat, co je skutečnost, co je pouze ideální představa, co je pravda. Snaží se najít skutečnost ve svém nitru, protože každý člověk má jiné myšlenky, vůli, koná a reaguje jinak. Proto je skutečnost velmi individuální a K. Vorovka ji nazývá „jáství“. Touhy objevovat má každý jiné, orientované jinam, na věci, které ho zajímají. Cesta k poznání je ovlivněna i krásou. K. Vorovka nemluví o estetické kráse, nýbrž o metafyzické, která prostupuje skrze nás, to jací jsme uvnitř, zlí, dobří, chytří, hloupí. A zároveň také mravní nebo etičtí. Zda splňujeme ideál dobra i pro ostatní lidi v okolí. Tato vlastnost člověka, etika, mravnost a charakter je však z velké části také dána výchovou. Avšak je těžké určit s jistotou, co je tento ideál dobra. Proto nás K. Vorovka opět odkazuje na cestu poznání. Musíme doufat, že se ideál dobra najde skrze poznání a každý člověk potom bude moci dosáhnout „mravní krásy“. Již nyní máme své ideály „mravní krásy“, ale jsou to pouze ideály a nevíme jistě, zda je to skutečně ten vzor, který by to měl být. „Při vlastní volbě ideálu dobra opouští nás tedy vědy zhola a v tento okamžik přepadá nás skepse podezření, že není snad žádného ideálu dobra platného pro celé lidstvo.“⁵⁴ K. Vorovka uvažoval nad tím, že nejlepším ideálem „mravní krásy“ by bylo psané pravidlo. Psaný zákon, na rozdíl od současného přirozeného zákona o mravnosti. Aby každý věděl, jak se má chovat a aby také za tyto nemravní činy mohl být trestán.

V poslední části svého díla se K. Vorovka věnuje úvahám o duchu a jeho emanaci, kterou spojuje s monádami. Tím má na mysli samotného Boha, první bytost nebo veškeré životní bytí. V celé této části se věnuje svému teismu a s tím souvisejícím panpsychismem, podle kterého má každá věc na světě svou duši. Mluví zde o monádách, kterým on sám přisoudil nový prvek a to absolutní iracionalismus, neboť K. Vorovka si myslel, že vztahy a pohyby monád nejsou žádným logickým komplexem, nýbrž nahodile uspořádané. Nově zde K. Vorovka používá i pojem „psychického pole“: „Nový snad je pojem psychického pole,

⁵³ Tamtéž, s. 74

⁵⁴ Tamtéž, s. 134

který připojuji k monadistickým představám.“⁵⁵ Za psychické pole považuje tři stránky Boha a to pravdu, sílu a vědomí. Tvrdí, že všechno, co se děje, mají za následek monády, které fungují na základě psychických akcí, které můžeme nazývat fascinací. Naopak monády mohou na základě své síly, která jim byla dána, rozhodovat o reálných vznětech v mozku, které se prostřednictvím reakce, akce vrací zpět do psychického pole. Vše, o čem K. Vorovka v této části píše, monády, psychické pole, je pouze duševního rázu, nemá hmotnou formu a také to s žádnou hmotou nijak nesouvisí. „Když v té chvíli pohlížím na předměty pokoje a vnímám barvy na stěnách a na obrazech, když slyším tikot hodin i hlasy v předsíni, když vraceje se svou pozornost k otevřené knize, pojednou chápu myšlenku, jež vznikla před tisíci lety a nyní vstoupila do mého vědomí – tu nejsem ve fyzickém prostoru mezi hmotami bez kvalit, mezi elektrony a energiemi, nejsem vůbec ve světě fyzikálních kvantit, nýbrž v psychickém poli v té jeho komponentě, jež tvoří pole specificky lidské.“⁵⁶ Přemístíme se od ducha k emanaci, která probíhá skrze Boha. Protože Bůh vyzaruje skrze nás všechny a zároveň se dá říci, že všechny monády zároveň ovládá. Mezi každým z nás a Bohem existuje vztah vzájemného působení. To je právě podle K. Vorovky důvod, proč se lidé, i on, modlí a odříkávají modlitby, aby se i přes neviditelnou ruku Boha přiblížili ke každému teistovi ještě více. „Daří-li se modlitba, přiblíží se duši člověka k Bohu prostřednictvím podvědomí, a duše bude lépe schopna svých zamýšlených akcí, než jak by byla bez modlitby.“⁵⁷ Vorovkova kritičnost se projevila i v těchto pár posledních stránkách jeho díla, kde mluvil o modlitbě, která nebyla vyslyšena, však možná proto, že by ubrala člověku jeho charakter. Že všechny modlitby, ať za nemoc, či něco podobného, není možné vyslyšet, že je třeba se modlit za něco, co ještě může dostat nějaké změny. Jako příklad „správného“ modlení uvedl situaci, když jeho matka umírala.

Co tedy vlastně je možné od Boha žádat? Spásu, nesmrtelné mládí? Jediné, co je možné žádat, je spravedlnost a poznání, že se ke mně dostalo spravedlnosti. Neboť všichni budou spaseni v Ráji. V závěru díla si K. Vorovka vytyčil svůj ideál, a to nastolit mravní pravdu a světovládu moudrosti. S tím spojenou představu o základu, mravnosti a moudrosti, na autognósi, která vychází z osobnosti lidí a celého národa.

⁵⁵ Tamtéž, s. 151

⁵⁶ Tamtéž, s. 159

⁵⁷ Tamtéž, s. 171

3.3 Kantova filosofie ve svých vztazích k vědám exaktním

K. Vorovka během svého života prošel cestou od matematiky k filosofii, proto se rozhodnul v roce 1924 k výročí 200. narození královského filosofa Immanuela Kanta vydat práci *Kantova filosofie ve svých vztazích k vědám exaktním*, protože i on ušel cestu od matematiky k filosofii. Dalším důvodem tohoto tématu byl také neustále trvající spor o Kantovy názory, ve kterém se posuzovaly a porovnávaly Kantovy poznatky s moderními poznatky z exaktních věd. Zároveň také chtěl vyjasnit Kantovo pojetí metafyziky, empirismu, přírodních věd, racionalismu, exaktních věd a jejich vzájemných vztahů. Veškeré názory na tyto vztahy vycházely z teorie o lásce. Ta ve své podstatě hledá most mezi smyslovostí, která pramení ze zkušeností a rozumovostí, která stojí na základech logiky.

Jednou z myšlenek, se kterou K. Vorovka s I. Kantem souhlasil, bylo pojetí filozofického zkoumání. I. Kant tvrdil, že filozofické poznání nestojí na základě prvotního určení definic, nýbrž na vyhledávání informací o předmětu s bezprostřední jistotou a až potom danou věc zkoumání definovat. Podle K. Vorovky a I. Kanta tyto předpoklady zkoumání splňuje především matematika a čisté přírodní vědy. Avšak i přesto, že K. Vorovka s tímto názorem souhlasil, odsuzoval ve svém díle spoutanost I. Kanta osvícenskými myšlenkami a domněnkami, které byly podle něj zcela mylné. Pro Vorovku však bylo útěchou, že podstata filozofického zkoumání zůstává zachována, avšak mylné osvícenské domněnky byly dobou překonány. Důsledkem toho K. Vorovka rozdělil Kantovy názory na dvě části. Část, ve které jsou Kantovy myšlenky stále aktuální a část, kde jsou jeho názory pouhou historií a dědictvím po Kantovi.

K. Vorovka se ve svém díle také věnoval transcendentní filosofii, která stanovuje meze rozumového poznání na základě zkoumaných podmínek poznání. Tvrdí, že poznání jako věda není možné, ale poznávání na základě získávání detailnějších poznatků je možné považovat za vědu.

K. Vorovka celé své dílo věnoval recenzím a kritice Kantova myšlení a jeho děl, vesměs děl, které se zabývaly přírodními vědami. Vorovkům zájem o Kanta byl ovlivněn probíhajícím „Sporem o Kanta“, který byl nejvýznamnějším tématem filosofů té doby. V té době se filosofové přeli o propojení filozofického myšlení a exaktních věd.

3.4 Polemos

Na jaře roku 1926 se K. Vorovka rozhodnul vydat soubor svých statí, které předtím postupně uveřejňoval v časopise *Ruch filosofický*. Tyto články z časopisu doplnil o nové příspěvky a všechny se týkaly sporu o českou filosofii. Neboť filosofové a celý časopis byli napadáni od ostatních filosofů, kteří neměli dostatek porozumění pro jiné formy myšlení a nové filosofické směry. Protože noví filosofové se nedrželi pouze pozitivistického⁵⁸ a empirického⁵⁹ směru. Zároveň bylo mladším filosofům vytýkáno, že se nedrží Masarykovy filosofie, a že se dokonce o Masarykovy názory ani nezajímají.

Mladší filosofové z redakce časopisu *Ruch filosofický* se totiž orientovali na individuální přístup k filosofii a na individuální názory a poznání doprovázené metafyzickými otázkami. To však nebylo libo starším filosofům. Ve svém díle K. Vorovka reaguje na negativní názory, odsuzování nového myšlení a odmítá tvrzení, že by se nezajímali o Masarykovu filosofii. V díle se K. Vorovka neubrání ani své kritičnosti, se kterou dokázal obhájit všechny své názory a zároveň zhanit a vyknout chyby všem oponentům.

K. Vorovka se snažil v knize dokázat, že Masarykova filosofie je mu blízká, i když s ní málokdy našel společné stanovisko, ale opíral se o jeho náboženskou filosofii a věnoval mu dostatek svého času, o čemž svědčí i mnoho jeho rozborů Masarykových děl a také jeho dílo *Dvě studia o Masarykově filosofii*. Dále také reagoval na výtku, že bojuje proti pozitivismu ve školách. To však K. Vorovka objasnil tím, že by nechtěl zrušit pozitivismus ve školách, jen se vždy snažil o to, aby se univerzitní látky podávaly přísně vědecky a na dané látce se neprojevovaly osobní názory, víra a životní zkušenosti, pokud to nebylo součástí tématu.

K. Vorovka se i na chvíli ve svém díle oprostil od obhajování se a kritiky názorů jeho oponentů a vrátil se zpět ke svému filosofickému vyznání „gnóse“, kde do malé části shrnul, jak je poznání individuální záležitostí. Druhá část knihy byla ve výsledku národní osvětou a tím, jak by se lidé v národě měli chovat. A neopomenul se zmínit i o svém díle o Masarykově filosofii, kde znovu rozebíral smysl náboženství.

Na závěr se K. Vorovka vyjádřil k politické situaci, i když sám tvrdil, že filosofie a politika je sice propojená, ale jejich vztah je velmi obtížný a je těžké ho definovat. Možná

⁵⁸ Vychází jen z ověřených faktů a odmítá metafyziku a ontologii

⁵⁹ Jediným zdrojem poznání jsou smyslové zkušenosti

doba, ve které zrovna působil, ho donutila, aby se k politice vyjádřil a snažil se projevit svůj názor, že největší smysl nalézá v demokracii a odsuzuje brannou povinnost.

3.5 Dvě studia o Masarykově filosofii

K. Vorovka vydáním této brožurky reagoval na stále trvající spory v české filosofii a na nařčení, že se mladí filosofové nezajímají o Masarykovu filosofii a na osobním nařčení, že si K. Vorovka prezidenta Masaryka neváží. Dílo je složeno z částí, lépe řečeno článků, které K. Vorovka uveřejňoval v časopise *Ruch filosofický*. Pro větší pozornost v očích čtenářů se však rozhodnul o „svázání“ svých příspěvků.

Jak K. Vorovka uvádí, není jednoduché vyložit Masarykovu filosofii přesně a do detailu, neboť Vorovka sám přiznal, že nemá tolik schopností, aby dokázal vše správně rozebrat, ani neví, jestli ta část, kterou rozebral, je zcela přesným výkladem Masarykovy filosofie.

3.5.1 Rozbor díla

K. Vorovka začal svou publikaci úvodními slovy, ve kterých se ospravedlňoval, že si z Masarykovy publikace vybral pouze části, které ho zaujaly, a u kterých si je alespoň z části jistý, že je dokáže interpretovat tak, jak je myslel Masaryk.

Na začátku se zmiňuje o principech, kterými se řídil Masaryk, že jeho filosofie je spíše praktického rázu a není zaměřena pro akademické účely a teoretické poznatky, o čemž svědčí i fakt, že se v jeho dílech neobjevovala žádná jména významných filosofů jako ukázka názornosti. Filosofie pro něho znamenala hlavně etiku, sociologii a politiku, protože to bylo spojeno s jeho praxí. Byl to spíše aktivní člověk, který se nezabýval otázkami metafyziky; poznání a taktéž logika nebyla částí, nad kterou by moc uvažoval. K. Vorovka zhodnotil Masarykovo dílo jako náročné na čtení a pochopení, protože Masaryk nepsal „vše jako po lopatě“ a ne každý, kdo si chtěl jeho dílo přečíst, byl tak vzdělaný, aby to dokázal pochopit. Zároveň také upozornil na problém, který ztěžuje pochopení Masarykova díla a to pojmy, které má každý spojené s nějakou interpretací, ale Masaryk se jí ve svém díle příliš nedržel

nebo naopak zaváděl zcela nové pojmy, kterým nikdo nerozuměl. Proto některé pojmy mají jiný význam než všeobecně známé. A také zde K. Vorovka píše o tom, že Masaryk, místo aby použil metodu či směr, který má na mysli, raději napíše reprezentanta, který tuto metodu či směr využíval. Toto by bylo asi vše o výtkách, které má K. Vorovka k textu psaném T. G. Masarykem.

K. Vorovka hodnotil Masarykovy myšlenky na náboženství, kterými byl Masaryk velmi proslulý. Po hlubším rozboru však K. Vorovka zhodnotil, že jeho pojetí náboženství a výklad není filosofickým dílem, avšak jen stručnými pokyny. V jedné části komentuje Masarykův výrok o tom, že všechny demokratické systémy vznikaly z theokracie⁶⁰ takto: „Myslím, že o starověkých demokraciích to vůbec neplatí a že k myšlenkám demokratickým dospívalo lidstvo spíše cestou mravní než náboženskou.“⁶¹

Rozebírá zde i otázku, kterou se Masaryk zabýval, a to sebevražedností. Jako důsledek ztráty náboženství, jako přepjatý článek duchovního procesu, sebevražda u nervózního člověka vede i k vraždě. K. Vorovka se také vyjadřuje k rozsáhlým kapitolám o otázce viny, kterou Masaryk neřeší z pohledu faktů, kde, kdo, kdy, jak a proč, ale z filosofického hlediska. Rozebírá stanovky, jak nahlížet na válku, zda se jedná o objektivní či subjektivní vinu a jaké to je při posuzování, zda válku posuzovat jako „dílo“ objektivní pro všechny, nebo chtít subjektů. A s tímto problémem již zmíněnou otázku sebevražednosti, kde Masaryk argumentoval statistikami o zvýšeném nebo naopak sníženém počtu sebevražd po skončení první světové války.

K. Vorovka okomentoval Masarykovo dílo tak, že téměř na každé straně Masaryk řešil otázku první světové války, kdo za ni vlastně mohl, jak to bylo se silami, které válku vyvolaly a jak se mohli rozhodovat ostatní občané, kteří se zprvu neřadili do linie jdoucí po hlavě do války. K. Vorovka začal filosoficky uvažovat nad tím, zda český národ neměl také svou část viny na atentátu na Františka Ferdinanda a zda projevy českého lidu proti rakousko-uherské nadvládě nebyly příliš razantní. Podle Masaryka vše stojí na základech náboženství, válka se odehrávala ve smyslu náboženství, český národ konal ve jménu náboženství a při budování dějin šlo také o náboženské zásady a principy. K. Vorovka však měl jasné stanovisko a zcela odlišné než Masaryk. Takové, ve kterém tvrdil, že: „Smysl našich dějin není náboženský, ale

⁶⁰ forma vlády, která se přímo odvolává na božskou moc a božské právo

⁶¹ K. Vorovka, *Dvě studia o Masarykově filosofii*, Praha, 1926, s. 10

mravní: naše dějiny od nejstarších dob po dobu nejnovější činí z nás zastánce ethického principu, že národ slabší má stejné právo na samostatnost a svobodu jako národ silnější.“⁶²

Poté se K. Vorovka vyjadřuje k Masarykově pojetí náboženství. Jak jsem již zmínila, dle něho Masaryk vysvětloval náboženství jen pojmy, které neměly nic společného s filosofováním a své dílo neměl ucelené do systému. Toto byl důvod, proč K. Vorovka prohlásil, že Masaryk není světovým filosofem, který by měl být uznávaný za zásluhy na poli filosofie. Samozřejmě za jeho jiné skutky ho uznával, například v politice. K. Vorovka měl zřejmě i jiný názor na náboženství kvůli svojí „přelétavosti“ z ateismu a teismu. Proto nebyl toho názoru, že vše je podmíněné náboženstvím a to je tím nejvyšším, například tvůrcem mravního a etického „zákona“. Masaryk tvrdil, že česká otázka je stále otázkou náboženství, s tímto výrokem naopak K. Vorovka nesouhlasil. Přiznal, že za dob Habsburské monarchie tomu tak bylo, ale v době republiky je již náboženství součástí svobodného myšlení.

3.6 Americká filosofie

K. Vorovka se ve svém díle pokoušel o představení americké filosofie našemu národu, který má filosofické kořeny v tradicích evropského kontinentálního filosofického myšlení. Americká filosofie však byla nepochopitelnou vzhledem k jejich odlišným tradicím, filosofii a kulturou země, politickým a sociálním životem. Americká filosofie byla totiž založena na individuální svobodě a přesahovala přes hranice pragmatismu, který byl stěžejní pro českou filosofii. K. Vorovka se tak stal průkopníkem v podnícení společnosti ve zkoumání jiných filosofických oblastí, které do té doby nebyly příliš známé. Přesto však čeští filosofové již o myšlení za oceánem měli povědomí, ne však takové znalosti, aby mohli jejich filosofii komentovat či se s ní ztotožnit. Jeho kniha vyšla v roce 1929 a je to ve své podstatě důkladné, výstižné a přehledné zpracování typů filosofie.

Knihu rozdělil do tří částí. V první části se snaží přiblížit čtenářům vývoj a historii americké filosofie, která od svého počátku prošla několika změnami v myšlení filosofů a několika filosofickými směry. Většina filosofických směrů vycházela z pragmatismu⁶³, který se různě vyvíjel podle amerického způsobu života, ale zároveň podle náboženského myšlení, které přinesla vlna emigrantů z Evropy. K. Vorovka se zabýval samotným jádrem americké

⁶² K. Vorovka, *Dvě studia o Masarykově filosofii*, Praha, 1926, s. 40

⁶³ Filosofický směr, který staví na konkrétním jednání jedince

filosofie, kde se snažil o podrobný popis vzniku, vývoje, významu, vlivu pragmatismu a představitelů. Na konci první části se snažil o porovnání vlivů americké filosofie s naší filosofií, zda podle něj splňuje nároky, které on od filosofie „žádá“. V další části svého díla se K. Vorovka zabývá podstatou, pragmatismem americké filosofie a svým způsobem ji obdivuje, protože byla založená na individualismu, po kterém tíhli všichni čeští filosofové. Zkoumal každého amerického filosofa, který se interpretoval jako pragmatik a snažil se myšlení každého z nich rozebrat do detailů. Dle mého soudím, že tato část ho imponovala nejvíce, neboť to bylo něco, co on sám bez předsudků a kritiky ostatních nezažil. Samozřejmě se ve svém díle pokoušel o interpretaci ostatních filosofů a nových myšlenkových směrů, které tady, na území České republiky, nebyly příliš známé. Největší zájem u něj vzbudila teorie trialismu, kterou se potom snažil aplikovat na všechny filosofické směry. Jedná se o teorii třetího členu poznání: M – duševní stav, E – obsahová podstata, O – předmět (objekt). Dále také K. Vorovka obdivuje kritický realismus, který byl v Americe dost rozšířeným filosofickým směrem. V poslední části knihy, kterou K. Vorovka nazval „Závěrečné úvahy“, vyjadřuje a shrnuje veškeré své filosofické názory, názory o člověku, lidstvu a kultuře. Zároveň se snaží vytvořit jednotný obraz toho, jak by podle něj měla filosofie vypadat. Tímto názorem se inspiroval americkou filosofií a konkrétně tedy snahou odvrátit filosofii od marných spekulací a přimět ji řešit praktické životní problémy lidí a vytvořit v lidech pocit, že filosofie je v podstatě vybudovaný „úřad“, který by zajistil mravní výchovu a řídil politiku. Nestačí, aby filosofie měla teoretický význam, měla by být uvedena do praktického používání.

Závěr

Vzorem Karla Vorovky se stal jeho otec, který celý svůj život učil na nižším stupni české reálky a zároveň psal příspěvky do pedagogických časopisů. Bylo tedy rozhodnuto. Karel Vorovka půjde ve šlépějích svého otce a po dokončení střední školy jeho kroky vedly na Filosofickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity, kde se věnoval studiu pro své budoucí povolání, učitele na střední škole. Během svého studia navázal kontakty se spoustou lidí, kteří se mu později stali oporou, zároveň konkurencí, ale také základem pro jeho životní cestu. A nesmím opomenout, že si během svých úspěchů dokázal najít i partnerku, se kterou založili rodinu a zplodili dva potomky.

Po dostudování školy se mohl „vrhnout“ na svoji dráhu učitele a také tak učinil. Nejdříve učil na české reálce mimo Prahu, ale za nějaký čas přišla nabídka na práci i v Praze. Proto se K. Vorovka s rodinou rozhodl vrátit zpět do Prahy. Tady ho čekala slibná dráha, která skončila až na univerzitě, kde získal profesorský titul a vedl své vlastní semináře. V té době se již specializoval na obě disciplíny, které ho provázely po celý život - filosofii, exaktní vědy a jejich vzájemný vztah. Jako akademický profesor se osvědčil, a proto, po otevření přírodovědecké fakulty v Praze, mu byl svěřen obor, ve kterém se prolínaly obě jeho studované disciplíny. I přes časovou vytíženost vzděláváním své další generace, se věnoval vědeckým objevům a bádáním. Jeho odměnou za vědecké poznatky na poli matematiky, exaktních věd a filosofie bylo ocenění v podobě členství ve spoustě organizovaných spolků českých vědců.

Začal publikovat do časopisů, jak matematických, tak filosofických a většina těchto článků byla propojením obou disciplín. Jeho články vznikaly převážně v době, kdy se vedl spor o českou filosofii a její budoucí vývoj. Na základě svých příspěvků a názorů se stal jedním z nejváženějších myslitelů té doby. Úcty a ocenění se mu dostávalo především z řad jeho „současníků“ filosofů, kterým imponovaly jeho názory. Ale také, i když k nevíře, z řad jeho oponentů, kteří s ním nesouhlasili, ale věděli, že jeho myšlenky mají „něco do sebe“.

Podílel se na vzniku časopisu *Ruch filosofický*, který byl založen za účelem zveřejňování myšlenek, názorů a teorií „nových“ filosofů. K. Vorovka byl hojným zásobovatelem časopisu články o problematice filosofie a exaktních věd, ale v časopise se

také projevoval jako nekompromisní kritik, čímž si čas od času získal nějakého nepřítele, kterému se jeho upřímnost nezamlouvala.

Ale psaní článků mu nestačilo. Navázal na své první dílo z roku 1916 a začal se věnovat psaní vlastních děl, které vedly nejdříve od matematiky přes filosofii exaktních věd až po díla pouze filosofická. Ne však každý jeho práci dokázal ocenit, protože K. Vorovka byl zaměřen spíše na individualismus, na osobní zkušenosti a poznání. A pokud se neprojevoval jako individualista, projevoval se jako kritik jiných prací. Některé z jeho děl jsou totiž reakcí na studia či teorie jiných lidí.

Jeho cesta životem byla od samého začátku složitá, plná životních zklamání. Doba, kdy jeho matka umírala, ho poznamenala na celý život a nakonec i jeho vlastní nemoc, která se ho držela velmi dlouho dobu a ve finále mu znemožnila dělat to, co bylo smyslem jeho života a naplňovalo ho. I přesto všechno Karel Vorovka proslul jako „skvělý“ profesor a učitel, výborný vědec a filosof, ale také jako nekompromisní kritik. Jeho kritičnost se však nevyznačovala pouze kritikou ostatních, ale i kritikou sebe samého. A fakt, že to byl nezapomenutelný člověk, dokazují i spisy a články, které po jeho smrti napsali jeho blízcí a kamarádi a vzpomínali na něj jen v dobrém.

Prameny a literatura

GABRIEL, Jiří, ed. *Slovník českých filozofů*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1840-2

PAVLINCOVÁ, H. *Karel Vorovka. Cesta matematika k filosofii*. Praha: Filosofia, 2010. 598 s. ISBN 978-80-7007-331-5

PAVLINCOVÁ, H., Ed. *Karel Vorovka. Skepse s gnóse, vyznání filosofické*. Praha: Dybbuk, 2017. 237 s. ISBN 978-80-7438-167-6

VOROVKA, Karel. *Americká filosofie*. V Praze: Sfinx Bohumil Janda, 1929. 442 s. Škola vševědná, sv. 25. ISBN (Váz.).

VOROVKA, Karel. *Dvě studie o Masarykově filosofii*. Praha: Nákladem vlastním, 1926. 44 s.

VOROVKA, Karel. *Polemos: spory v české filosofii v letech 1919-1925*. V Praze: Sfinx, 1926. 129 s.

VOROVKA, Karel. *Kantova filosofie ve svých vztazích k vědám exaktním*. Praha: Jednota českých matematiků a fyziků, 1924. 139 s.

VOROVKA, Karel. *Úvahy o názoru v matematice*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1917. 99 s.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Andrea Vepřková
Katedra:	Katedra Společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Petr Zima, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018/2019

Název práce:	Filozof a matematik Karel Vorovka
Název v angličtině:	Philosopher and mathematician Karel Vorovka
Anotace práce:	<p>Ve své bakalářské práci se zaměřuji na opomíjeného myslitele Karla Vorovku, který se zabýval exaktními vědami, filosofií a vztahy těchto dvou disciplín. Moje práce má pouze teoretickou část, ve které se v první řadě snažím přiblížit životní cestu K. Vorovky, poté se věnuji jeho činnosti na akademické půdě a kratším publikacím, kterými přispíval do časopisů. V poslední řadě se snažím o přiblížení jeho děl. Z nich jsem si vybrala dvě, která jsou dle mého názoru nejzajímavější z hlediska filosofického, a detailněji jsem se snažila o vysvětlení hlavních myšlenek.</p>
Klíčová slova:	filosofie, exaktní vědy, profesor, kritický realismus, individualismus, metafyzika, matematika
Anotace v angličtině:	<p>In my bachelor thesis I focus on Karel Vorovka. He is an often ignored thinker who dealt with exact science, philosophy, and the relation between these two disciplines. My thesis includes only a theoretical part in which I primarily try to describe K. Vorovka's life, his academic activities, and his short magazine publications. Then I study his works. I chose two of the works which I consider to be the most interesting from a philosophical point of view. In these two works I tried to explain the main concepts in detail.</p>
Klíčová slova v angličtině:	philosophy, exact sciences, professor, critical realism, individualism, metaphysics, mathematics

Přílohy vázané v práci:	Žádné
Rozsah práce:	37
Jazyk práce:	čeština